

יעלי אטשטיין
יועצת ומרצה לקיימות, בריאות וסביבה

מה רייצ'ל קרסון ותאו קולבורן היו אומרות על מגפת הקורונה?

13 מאי, 2020

גיליון אביב 2020 / כרך 11(1) / קורונה וסביבה

נקודת מבט

מרגע שהתחוללה מהפכת הכימיקלים של 1930 עושה האנושות פעם בשלושה עשורים קפיצות קוונטיות בתודעת הבריאות הסביבתית. משנות ה-60 של קארסון, אל שנות ה-90 של קולבורן ועד משבר הקורונה של 2020 – מהי הקפיצה התודעתית שמידפקת על דלתנו?

השנה היא 1962. רייצ'ל קרסון, ביולוגית ימית וזואולוגית אמריקאית, מציתה את אש התנועה הסביבתית העולמית עם פרסום רב המכר "Silent Spring" – אביב דומם^[2]. בספרה, היוצא 30 שנה לאחר תחילת השימוש בחומרי הדברה, היא מתארת את השפעתם המזיקה של כימיקלים אלה על שרידותם של בעלי החיים. בין השורות עובר מסר חד גם לבני האדם – גורלכם כגורל שאר החיות ("Our fate is connected with the animals"). האדם הוא עוד מין של בעלי חיים הנסמך על סביבתו, ושרידותו תלויה באיכותה.

30 שנה מאוחר יותר מצטטת אותה פרופ' תאו קולבורן, אנליסטית של בריאות סביבתית, בספרה רב המכר "Our Stolen Future" – עתידנו הגנוב^[3]. בהשראת קרסון ובהסתמך על תצפיותיה המדעיות פיתחה קולבורן תאוריה לגבי עתיד האנושות. בתארה כיצד כימיקלים תעשייתיים משבשים פעילות הורמונלית קריטית לשרידות בקרב בעלי חיים, הזהירה כי אותו עתיד צפוי גם לבני האדם. הטלטה שעוררה הייתה חזקה דיה כדי לגרום לגופי הממשל בארה"ב להקצות תקציבי עתק למחקר בנושא. כך נולד מדע המשבשים ההורמונליים (EDCs) שתיעד את הקשר בין פגמים בהתפתחות עוברים ומחלות כרוניות לכימיקלים שונים. כשכך העדויות הגיע אל סף קריטי, כתבה קולבורן ב-2012 מכתב לנשיא אובמה, והצהירה כי יש לנקוט פעולות מנע למען עתיד האומה.

מדידת רמת הסוכר בדם. מחלת הסכרת היא מחלת רקע מובילה בתמותה מנגיף הקורונה

העתיד הגיע מהר מהצפוי כעת ב-2020, בדמותו של נגיף אשר יותר מכל מבליט את ירידת חוסנו של המין האנושי בשל עומס התחלואה הכרונית. שהרי מה הן אותן "מחלות רקע" שקטלניותו של הנגיף נשענת עליהן? האם זהו שם ראוי למי שאחראיות ללמעלה מ-60% ממקרי המוות באוכלוסייה במערב מדי שנה (ובישראל למעלה מ-65%)? מזה שנים, ועם יחסי ציבור מוצלחים פחות מאלה של הקורונה, גואה באוכלוסייתנו מגפת המחלות הכרוניות. 21% מהאוכלוסייה בישראל מעל גיל 15 חולה במחלה כרונית כלשהי, ומעל גיל 65 מדובר בשלושה מתוך ארבעה אנשים. האם שלושה בעים מקוראי הכתבה מרגישים טוב עם תחזית זו לימי הפנסיה הנחשקים שלהם?

נגיף הקורונה לא יחסל את האנושות, אבל הוא כאן כדי לעורר את הקפיצה הקוונטית הבאה בתודעה הבריאותית – גורמי התחלואה הכרונית והשלכתיה, במיוחד לנוכח התחזית שבעוד 30 שנה תמנה אוכלוסיית ישראל 15 מיליון איש ואוכלוסיית העולם תמנה 10 מיליארד. צפיפות גבוהה בשילוב עלייה ברמת התחלואה הכרונית לא יאפשרו לנו להמשיך ולטעון בהתפרצות הבאה, כי האשם טמון רק במוטציה קטלנית של נגיף חדש. עלינו לדון עכשיו באפשרות כי אלה לא הנגיפים שנעשים אלימים יותר, אלא האוכלוסייה שנהיית חלשה יותר מולם.

כימיקלים מזיקים שמקורם בתרבות הצריכה המודרנית הם גורמי תחלואה מרכזיים, שאינם מקבלים במה ראויה. נדגים זאת בעזרת מחלת הסכרת, מחלת רקע מובילה בתמותה מנגיף הקורונה (היא שנייה רק למחלות לב וכלי דם, עם תמותה בשיעור של 7.3% מחולי הסכרת בסין אשר נדבקו במחלה [4], ו-10.3% בארה"ב [5]).

אחד מכל שלושה ילדים שנולדו משנת 2000 ואילך צפוי לפתח סכרת עד גיל 50 [1], בין היתר בשל חשיפה לכימיקלים שמשבשים תהליכים מטבוליים בגוף. אין מדובר רק על צריכה מוגזמת של סוכר ופחמימות; סכרת נקשרת ל"צריכה" בלתי מודעת של תוספי פלסטיק שזולגים מתוך כלי אוכל זולים למזון ולשתייה, לנשימה של חומרי הבישום שבמוצרי הטיפוח והרחצה ולספיגה דרך העור של חומרי אשפורה (המשמשים לעיבוד) בבדים סינתטיים.

הרגלי צריכה בריאים, שמשמעם גם שימוש במוצרי צריכה נטולי רעלים אלה, הם צו השעה להעלאת עמידותו של המין האנושי מול מגפות עתידיות. חזרה מלאה לכלי אוכל רב-פעמיים, שימוש במוצרי קוסמטיקה ורחצה טבעיים, ריהוט, ביגוד, כלי בישול, חומרי ניקוי וחומרי בניין נטולי רעלים – הם הדרך שלנו אל ריפוי בריאותי-סביבתי ארוך-טווח וכלל-מערכתי לאדם ולעולם.

עוד מידע על הנושא ועל פתרונות צרכנות בריאה ניתן למצוא באתר "מסה קריטית לצרכנות בריאה" ובקבוצת הפייסבוק שלנו.

מקורות

1. Boyle JP, Thompson TJ, Gregg EW, et al 2010. Projection of the year 2050 burden of diabetes in the US adult population: Dynamic modeling of incidence, mortality, and prediabetes prevalence. *Population Health Metrics* 8(29).
2. Carson R. 2002. Silent spring. Boston: Houghton Mifflin.
3. Colborn T, Dumanoski D, and Myers JP. 1997. Our stolen future: Are we threatening our fertility, intelligence, and survival? A scientific detective story. New York: Penguin Group.
4. The Novel Coronavirus Pneumonia Emergency Response Epidemiology Team. 2020. The Epidemiological Characteristics of an Outbreak of 2019 Novel Coronavirus Diseases (COVID-19) – China, 2020. *China CDC Weekly* 2(8): 113-122.
5. CDC COVID-19 Response Team. 2020. Preliminary estimates of the prevalence of selected underlying health conditions among patients with coronavirus disease 2019 – United States, February 12–March 28, 2020. *Morbidity and Mortality Weekly Report* 69(13): 382-386.